

EUROOPAN TIETOSUOJAVALTUUTETTU

Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunto ehdotuksesta neuvoston asetukseksi tuomioistuimen toimivallasta, sovellettavasta lainsäädännöstä, tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta ja yhteistyöstä elatusapuun liittyvissä asioissa (KOM(2005) 649 lopullinen)

(2006/C 242/14)

EUROOPAN TIETOSUOJAVALTUUTETTU, joka

ottaa huomioon Euroopan yhteisön perustamissopimuksen ja erityisesti sen 286 artiklan,

ottaa huomioon Euroopan unionin perusoikeuskirjan ja erityisesti sen 8 artiklan,

ottaa huomioon yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta 24 päivänä lokakuuta 1995 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 95/46/EY,

ottaa huomioon yksilöiden suojelusta yhteisöjen toimielinten ja elinten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta 18 päivänä joulukuuta 2000 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 45/2001 ja erityisesti sen 41 artiklan,

ottaa huomioon asetuksen (EY) N:o 45/2001 28 artiklan 2 kohdan mukaisen lausuntopyynnön, jonka se sai komissiolta 29 päivänä maaliskuuta 2006,

ON ANTANUT SEURAAVAN LAUSUNNON:

I Johdanto

Euroopan tietosuojavaltuutetun kuuleminen

1. Komissio on lähettänyt Euroopan tietosuojavaltuutetulle 29.3.2006 päivätyllä kirjeellä ehdotuksen neuvoston asetukseksi tuomioistuimen toimivallasta, sovellettavasta lainsäädännöstä, tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta ja yhteistyöstä elatusapuun liittyvissä asioissa. Euroopan tietosuojavaltuutetun näkemys on, että tämä lausunto pitäisi mainita asetuksen johdanto-osassa.

Ehdotuksen taustaa

2. Euroopan tietosuojavaltuutettu on tyytyväinen tähän ehdotukseen siltä osin kuin sen tarkoituksena on helpottaa valtion rajat ylittävien elatusapusaatavien perintää EU:ssa. Ehdotuksen soveltamisala on laaja, sillä se koskee tuomioistuimen toimivaltaan, sovellettavaan lainsäädäntöön, tuomioiden tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon ja yhteistyöhön liittyviä asioita. Tässä lausunnossa rajoitetaan vain

henkilötietojen suojaan vaikuttaviin säännöksiin ja erityisesti sellaisiin yhteistyötä ja tietojen vaihtoa koskeviin säännöksiin, joiden avulla elatusvelvollisen paikantaminen sekä hänelle kuuluvan ja elatusapuun oikeutetulle kuuluvan omaisuuden arvioiminen on mahdollista (VIII luku ja liite V).

3. Ehdotuksessa on tarkoitus nimetä kansalliset keskusviranomaiset helpottamaan elatusapusaatavien perintää asiaan kuuluvien tietojen vaihdon avulla. Euroopan tietosuojavaltuutettu on yhtä mieltä siitä, että henkilötietojen vaihto on sallittava siltä osin kuin se on tarpeen elatusvelvollisten paikantamiseksi ja heidän varojensa ja tulojensa arvioimiseksi edellyttäen, että samalla noudatetaan täysimääräisesti yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta annetun direktiivin 95/46/EY vaatimuksia (johdanto-osan 21 kappale). Näin ollen Euroopan tietosuojavaltuutettu on tyytyväinen viitaukseen (johdanto-osan 22 kappale) yksityis- ja perhe-elämän kunnioittamiseen ja henkilötietojen suojaan, joista määrätään Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa.

4. Ehdotuksessa säädetään elatusvelvollista ja elatusapuun oikeutettua koskevasta tietojenvaihtojärjestelmästä elatusapusaatavien vahvistamisen ja perinnän helpottamiseksi. Tätä varten nimetään kansalliset keskusviranomaiset, jotka käsittelevät (muiden jäsenvaltioiden) kansallisten oikeusviranomaisten esittämät tietopyynnot ja keräävät kansallisilta eri viranomaisilta henkilötiedot näiden pyyntöjen täyttämiseksi. Tavanomainen menettely on seuraava: elatusapuun oikeutettu jättää pyyntönsä tuomioistuimelle. Kansallinen keskusviranomainen lähettää pyynnön tuomioistuimen pyynnöstä vastaanottavan jäsenvaltion keskusviranomaisille (liitteessä V olevaa erityistä lomaketta käyttäen). Kyseiset keskusviranomaiset keräävät pyydyt tiedot ja vastaavat pyynnön lähittäneelle keskusviranomaiselle, joka toimittaa tiedot pyynnön esittäneelle tuomioistuimelle.

5. Euroopan tietosuojavaltuutettu korostaa tässä lausunnossa henkilötietojen suojaan koskevan perusoikeuden noudattamista samalla kun varmistetaan ehdotettujen, valtion rajat ylittävien elatusapusaatavien perinnän helpottamiseksi tarkoitettujen järjestelyjen tehokkuus.

6. Tästä näkökulmasta on ensiksi tarpeen eritellä ehdotuksen taustaa analysoimalla elatusapuun liittyviä ominaispiirteitä. Elatusapuvollisuudet ovat ensinnäkin hyvin monimutkaisia, sillä niihin liittyy monia erilaisia tilanteita: elatusapuvaatteet voivat liittyä lapsiin, puolisoihin tai eronneisiin puolisoihin, taikka jopa vanhempiin tai isovanhempiin. Elatusapuvaatteet perustuvat lisäksi vallitseviin ja muuttuviin tilanteisiin. Lisäksi sekä yksityiset että julkiset tahot voivat hallinnoida niitä ⁽¹⁾.

7. Tämä komission vaikutusarvioinnissa ⁽²⁾ vahvistettu monimutkaisuus lisääntyy, jos ajatellaan 25 jäsenvaltion välisiä valtavia eroavuuksia tällä alalla. Asiasisältöä ja menettelyä koskevat lait ovat hyvin erilaisia, kun on kyse esimerkiksi elatusapuvollisuuksien vahvistamisesta, niiden arvioinnista ja kestosta tai tuomioistuinten tutkintavaltuuksista.

8. Elatusapuvollisuuksien moninaisuus käy jo ilmi joistakin ehdotuksen säännöksistä. Esimerkiksi johdanto-osan 11 kappaleessa ja 4 artiklan 4 kohdassa viitataan nimenomaan alaikäisen lapsen elatusapuun, kun taas johdanto-osan 17 kappaleessa ja 15 artiklassa tehdään ero lasten, haavoittuvassa asemassa olevien aikuisten, puolison ja entisen puolison elatusavun ja muuntyyppisen elatusavun välillä.

9. Edellä esitetty on otettava asianmukaisesti huomioon myös käsiteltäessä henkilötietojen suojaan liittyviä kysymyksiä, ja erityisesti arvioitaessa tietojenvaihdon suhteellisuutta. Kansallisilla tuomioistuimilla voi olla erilaiset valtuudet tietojen pyytämiseen eri elatusaputyypin osalta, ja näiden mukaan voi myös määräytyä se, minkälaisia henkilötietoja tietyssä tapauksessa voidaan käsitellä ja vaihtaa. Tämän merkitys vielä korostuu, jos katsotaan, että käsiteltävänä olevan ehdotuksen tarkoituksena ei ole elatusapua koskevan jäsenvaltioiden kansallisen lainsäädännön yhdenmukaistaminen.

Keskitetyn järjestelmän valinta

10. Kuten jo mainittiin, ehdotuksessa on tarkoitus ottaa käyttöön järjestelmä, jonka mukaan tietojenvaihto suoritetaan kansallisten keskusviranomaisten välityksellä eikä suoraan tuomioistuinten toimesta. Tietosuojan näkökulmasta tämä valinta ei ole merkityksellinen ja se olisi perusteltava asianmukaisesti. Ylimääräinen tietojen siirtäminen tuomioistuinten ja keskusviranomaisten välillä sekä tietojen väliaikainen säilyttäminen keskusviranomaisten hallussa lisää henkilötietojen suojeluun liittyvää riskiä.

⁽¹⁾ Ehdotuksen 16 artiklassa on viittaus viranomaisten maksamaan elatusapuun.

⁽²⁾ Komission yksiköiden valmisteluasiakirja — vaikutusarviointi, päivätty 15.12.2005, s. 4–5.

11. Euroopan tietosuojavaltuutettu katsoo, että komission olisi tarkasteltava erikseen ja yksityiskohtaisesti kunkin mahdollisen vaihtoehdon ja suoja-toimenpiteen vaikutusta henkilötietojen suojaan useita eri toimintapoliittisia vaihtoehtoja arvioidessaan sekä alustavassa vaikutusarvioinnissa että ehdotusta edelleen kehittäessään. Tämän ehdotuksen osalta on erityisesti olennaista, että keskusviranomaisten toimintaa sääntelevissä säännöksissä niiden tehtävät rajataan täsmällisesti ja järjestelmän toiminta määritetään selvästi.

II Suhde nykyisiin tietosuojan oikeuspuutteisiin

12. Euroopan tietosuojavaltuutettu toteaa, että ehdotuksessa olisi otettava huomioon elatusapua koskevien kansallisten säännösten monimuotoisuus ja samalla varmistettava direktiivin 94/46/EY nojalla hyväksytyin henkilötietojen suoja koskevan kansallisen lainsäädännön täysimääräinen noudattaminen.

13. Ehdotuksessa määrätään kansallisten keskusviranomaisten pääsystä eri kansallisten viranomaisten hallussa oleviin tietoihin. Kansalliset keskusviranomaiset keräävät yhteen nämä henkilötiedot — jotka eri viranomaiset ovat keränneet muihin tarkoituksiin kuin elatusapusaatavien perintää varten — ja toimittavat ne tietopyynnön esittäneelle toisen jäsenvaltion oikeusviranomaiselle tämän jäsenvaltion keskusviranomaisen kautta. Tietosuojan kannalta tämä menettely herättää useita kysymyksiä: tietojen käsittelytarkoituksen vaihtuminen, kansallisten keskusviranomaisten suorittaman tietojen käsittelyn oikeusperusta sekä oikeusviranomaisten suorittamaan tietojen myöhempään käsitteilyyn sovellettavat tietosuojasäännöt.

Tietojen käsittelytarkoituksen vaihtuminen

14. Yksi henkilötietojen suojan peruseriaatteista on käyttötarkoituksen rajoittamisen periaate. Tämän periaatteen mukaan henkilötiedot ”kerätään tiettyä nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten, eikä niitä myöhemmin saa käsitellä näiden tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla” (direktiivin 95/46/EY 6 artiklan 1 kohta).

15. Henkilötietojen käsittelytarkoituksen vaihtaminen voisi kuitenkin olla perusteltua direktiivin 95/46/EY 13 artiklan nojalla, jossa määrätään tähän yleisperiaatteeseen sovellettavista poikkeuksista. Erityisesti 13 artiklan 1 kohdan f alakohta — julkisen vallan käyttäminen — tai g alakohta — rekisteröidyn suojelu tai muiden oikeudet ja vapaudet — voisivat tässä tapauksessa toimia perusteina poikkeamiselle käyttötarkoituksen rajoittamista koskevasta periaatteesta ja mahdollistaa sen, että kansalliset viranomaiset toimittavat pyydetty henkilötiedot kansalliselle keskusviranomaiselle.

16. Edellä mainitun direktiivin 13 artiklassa kuitenkin edellytetään, että poikkeukset ovat välttämättömiä ja perustuvat lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin. Tämä merkitsee sitä, että joko ehdotetun asetuksen katsotaan — välittömän sovellettavuutensa nojalla — vastaavan 13 artiklan edellytyksiä tai jäsenvaltioiden on hyväksyttävä erityistä lainsäädäntöä. Euroopan tietosuojaviranomainen suosittelee joka tapauksessa vakaasti, että ehdotuksessa määrätään asianmukaisten kansallisten viranomaisten nimenomaisesta ja selvästä velvoitteesta toimittaa pyydytetyt tiedot kansallisille keskusviranomaisille. Näin varmistettaisiin, että henkilötietojen toimittaminen kansallisilta viranomaisilta kansallisille keskusviranomaisille olisi selvästi tarpeen asianmukaisten kansallisten viranomaisten lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi ja perustuisi näin ollen direktiivin 95/46/EY 7 artiklan c alakohtaan.

Kansallisten keskusviranomaisten suorittaman henkilötietojen käsittelyn oikeusperusta

17. Vastaavasti pitää tarkastella oikeusperustaa, johon kansallisten keskusviranomaisten suorittama henkilötietojen käsittely perustuu. Näiden viranomaisten nimeäminen tai perustaminen direktiivin mukaisesti merkitsee sitä, että ne keräävät, järjestävät ja toimittavat henkilötietoja edelleen.

18. Kansallisten keskusviranomaisten suorittama henkilötietojen käsittely voisi perustua direktiivin 95/46/EY 7 artiklan c tai e alakohtaan, sillä käsittely olisi tarpeen kansallisten keskusviranomaisten (direktiivin mukainen) laillisen velvoitteen noudattamiseksi tai sellaisen julkisen tehtävän täyttämiseksi, joka kuuluu näille viranomaisille.

Oikeusviranomaisten suorittama henkilötietojen käsittely ja direktiivin 95/46/EY sovellettavuus

19. Oikeusviranomaisten suorittaman tietojen myöhemmän käsittelyn osalta on otettava huomioon asetuksen oikeusperusta. EY-sopimuksen 61 ja 67 artikla otettiin Amsterdamin sopimuksella osaksi EY:n perustamissopimusta. Tämä merkitsee sitä, että direktiivin 95/46/EY soveltamisala, johon yhteisön lainsäädännön ulkopuolelle jäävät toimet eivät kuulu, on kattanut tämän alan vasta Amsterdamin sopimuksen voimaantulon jälkeen. Koska direktiivi ei sen hyväksymishetkellä koskenut tätä alaa, on todennäköistä, että kaikki jäsenvaltiot eivät ole panneet tietosuojasääntöjä täysimääräisesti täytäntöön yksityisoikeusviranomaisten toimien osalta. Kansallisen tietosuojalainsäädännön yhdenmukaistaminen on varsinkin tällä alalla vielä kesken. Yhteisöjen tuomioistuimien vahvisti *Österreichischer Rundfunk*-asian⁽¹⁾ yhteydessä, että direktiivin 95/46/EY soveltamisala on laaja ja sen peruseriaatteisiin voidaan hyväksyä vain tiettyjä poikkeuksia. Tämän lisäksi tuomioistuimien vahvisti luettelon kriteerejä, jotka ovat oleellisia myös nyt käsiteltävän ehdotuksen kannalta. Tuomioistuimien totesi erityisesti, että yksityisyyteen puuttumisen, jota yleiseen

etuu perustuvat tietosuojaperiaatteisiin sovellettavat poikkeukset ovat, on oltava oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään, välttämätöntä, laissa määrättyä ja ennakoitavissa olevaa.

20. Euroopan tietosuojaviranomainen toteaa, että on erittäin suositeltavaa nimenomaisesti selvittää direktiivistä 95/46/EY johtuvien tietosuojasääntöjen täysimääräinen sovellettavuus. Tämä voitaisiin tehdä lisäämällä tätä koskeva kohta 48 artiklaan, joka käsittelee tällä hetkellä asetuksen suhdetta muihin yhteisön välineisiin ja mahdollisia ristiriitaisuuksia niiden kanssa, mutta jossa ei mainita direktiiviä 95/46/EY.

Ehdotuksen oikeusperusta

21. Ehdotetun oikeusperustan osalta on toistettava tiettyjä huomautuksia, joita on esitetty jo aikaisemmissakin lausunnoissa.⁽²⁾

22. Ensinnäkin oikeusperusta tarjoaa neuvostolle mahdollisuuden päättää siirtää kyseisen alan päätöksenteko yksimielisyydestä yhteispäätösmenettelyyn. Myös tässä yhteydessä Euroopan tietosuojavaltuutettu ilmoittaa kannattavansa jälkimmäistä menettelyä, jonka avulla voidaan paremmin taata kaikkien toimielinten täysimääräinen osallistuminen päätöksentekoon sekä henkilötietojen suoja koskevan perusoikeuden ottaminen täysimääräisesti huomioon.

23. Toiseksi yhteisöjen tuomioistuimella on EY-sopimuksen 68 artiklan mukaan tällä alalla edelleen rajoitettu toimivalta erityisesti ennakkoratkaisujen osalta. Tämä edellyttää käsiteltävänä olevan ehdotuksen määräyksiltä entistä selvempää sanamuotoa myös henkilötietojen suojaan liittyvien kysymysten osalta, jotta voidaan varmistaa ehdotetun asetuksen yhtenäinen soveltaminen.

Mahdollinen tuleva henkilötietojen vaihto kolmansien maiden kanssa

24. Tämänhetkinen ehdotus ei sisällä määräyksiä henkilötietojen vaihtamisesta kolmansien maiden kanssa, mutta perusteluissa nimenomaisesti kaavailaan kansainvälistä yhteistyötä. Tässä yhteydessä on palautettava mieliin meneillään olevat neuvottelut, jotka koskevat kansainvälistä yksityisoikeutta käsittelevän Haagin konferenssin uutta kattavaa yleissopimusta elatusapusaatavien kansainvälisestä perinnästä.

25. On sanomattakin selvää, että tämän kansainvälisen yhteistyön puitteissa vahvistetaan todennäköisesti mekanismeja henkilötietojen vaihtamiseksi kolmansien maiden kanssa. Tässä yhteydessä Euroopan tietosuojaviranomainen haluaa jälleen korostaa, että tietojen vaihtamisen tulisi olla mahdollista vain, jos kolmas maa takaa henkilötietojen riittävän suojan tai jos tietojen vaihtaminen kuuluu jonkin direktiivin 95/46/EY mukaisen poikkeuksen soveltamisalaan.

⁽¹⁾ Yhdistetyt asiat C-465/00, C-138/01 ja C-139/01, tuomio 20.5.2003

⁽²⁾ Tietojen säilyttämistä koskeva lausunto, 26.9.2005, 42 kohta; Tietosuojaa kolmannen pilarin alalla koskeva lausunto, 19.12.2005, 11 kohta; toisen sukupolven Schengenin tietojärjestelmää koskeva lausunto, 19.10.2005, 9 kohta.

III Käyttötarkoituksen rajoittaminen

26. Tämän ehdotuksen yhteydessä on kiinnitettävä erityistä huomiota käyttötarkoituksen rajoittamisen peruseräpäätöseen.
27. Vaikka kansallisten keskusviranomaisten ja kansallisten tuomioistuinten on saatava suorittaa tehtävänsä asianmukaisesti ja käsitellä asiaankuuluvia tietoja elatusapusaatavien täytäntöönpanon helpottamiseksi, kyseisiä tietoja ei saa käyttää yhteensopimattomia tarkoituksia varten.
28. Käyttötarkoitusten määrittelyä ja rajoittamista käsitellään nykyisen tekstin 44 ja 46 artiklassa.
29. Asetusehdotuksen 44 artiklassa esitetään erityiset käyttötarkoitukset, joita varten kansallisten viranomaisten on annettava tietoja asiaankuuluville keskusviranomaisille: elatusvelvollisen paikantaminen, elatusvelvollisen varallisuuden arviointi, elatusvelvollisen työnantajan yksilöiminen ja elatusvelvollisen pankkitilien yksilöiminen.
30. Euroopan tietosuojavaltuutettu korostaa, että on keskeistä määrittellä täydellisesti ja täsmällisesti käyttötarkoitukset, joita varten tietoja käsitellään. Näin ollen ”elatusvelvollisen paikantaminen” on määriteltävä tarkemmin. Elatusaputarkoituksissa elatusvelvollisen paikantaminen on tulkittava niin, että se viittaa jokseenkin vakiintuneeseen paikkaan (esim. asuinpaikka tai paikka, johon henkilöllä on luontaiset siteet, kotipaikka, työpaikka) — kuten on täsmennetty liitteessä V, jossa viitataan elatusvelvollisen osoitteeseen — pikemminkin kuin elatusvelvollisen sijaintiin tietynä ajankohtana (esimerkiksi tilapäiseen sijaintiin liittyvien paikannus- tai GPRS-tietojen avulla). Viimeksi mainittujen tietojen käyttö on suljettava pois. Lisäksi paikantamisen käsitteen selkiyttäminen auttaisi rajaamaan ne henkilötietojen tyypit, joita tämän ehdotuksen nojalla voitaisiin käsitellä (ks. jäljempänä kohdat 35–37).
31. Lisäksi Euroopan tietosuojavaltuutettu korostaa, että ehdotuksessa säädetään myös elatusapuun oikeutettua koskevien henkilötietojen vaihtamisen mahdollisuudesta (ks. 41 artiklan 1 kohdan a alakohdan i alakohta). Euroopan tietosuojavaltuutettu olettaa, että tällaisia tietoja kerätään ja niitä käsitellään tarkoituksena arvioida elatusapuun oikeutetun taloudellisia edellytyksiä, mikä voi tietyissä tapauksissa olla tarkoituksenmukaista elatusapusaatavan arvioinnin kannalta. Joka tapauksessa on hyvin tärkeää, että myös ne käyttötarkoitukset, joita varten elatusapuun oikeutettua koskevia tietoja käsitellään, määritellään ehdotuksessa tarkasti ja yksiselitteisesti.
32. Euroopan tietosuojavaltuutettu suhtautuu myönteisesti 46 artiklaan ja erityisesti sen 2 kohtaan, joka liittyy kansallisten keskusviranomaisten keräämien tietojen edelleenkäyttöön. Säännöksessä tehdään selväksi, että ainoastaan

tuomioistuin voi käyttää keskusviranomaisen sille toimittamia tietoja ja että se voi käyttää tietoja ainoastaan elatusapusaatavien perinnän helpottamiseen. Mahdollisuus lähettää nämä tiedot toimivaltaisille viranomaisille oikeudenkäynti- tai muun asiakirjan antamiseksi tiedoksi sekä tuomion panemiseksi täytäntöön on lisäksi suhteellinen.

IV Käsiteltävien henkilötietojen välttämättömyys ja suhteellisuus

33. Direktiivin 95/46/EY mukaisesti henkilötietojen on oltava asianmukaisia, olennaisia eikä liian laajoja siihen tarkoitukseen, mihin ne on kerätty ja missä niitä myöhemmin käsitellään (6 artiklan 1 kohdan c alakohta). Lisäksi niiden käsittelyn on oltava tarpeen muun muassa laillisen velvoitteen noudattamiseksi tai yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai julkisen vallan käyttämiseksi (7 artiklan c ja e alakohta).
34. Tässä ehdotuksessa määritetään sen sijaan niiden tietojen vähimmäismäärä, joihin keskusviranomaisilla on oltava pääsy, kansallisten viranomaisten ei-tyhjentävän luettelon avulla. Ehdotuksen 44 artiklan 2 kohdassa todetaan, että tietoihin sisältyvät ”ainakin” ne tiedot, jotka viranomaisilla on hallussaan, jos viranomaiset ovat jäsenvaltiossa toimivaltaisia seuraavilla aloilla: verot ja muut maksut, sosiaaliturva, väestörekisterit, kiinteistörekisterit, moottoriajoneuvojen rekisteröintitiedot sekä keskuspankit.
35. Euroopan tietosuojavaltuutettu korostaa, että on määriteltävä täsmällisemmin sekä niiden henkilötietojen luonne, joita voidaan käsitellä tämän asetuksen nojalla, että ne viranomaiset, joiden tietokantoja voidaan käyttää.
36. Ensiksikin olisi rajattava sellaiset henkilötietojen tyypit, joihin ehdotetun asetuksen mukaisesti voidaan päästä. Ehdotuksen 44 artiklan 2 kohdassa olisi säädettävä saatavien tietojen hyvin määrittelystä enimmäismäärästä, mieluummin kuin vain vähimmäismäärästä. Sen vuoksi Euroopan tietosuojavaltuutettu suosittaa 44 artiklan 2 kohdan muuttamista vastaavasti, joko poistamalla sana ”ainakin” tai rajoittamalla muulla tavoin tietoja, joita ehdotetun asetuksen mukaisesti voidaan toimittaa.
37. Rajoituksen olisi liityttävä paitsi viranomaisiin, myös niiden tietojen tyyppiin, joita voidaan käsitellä. Kyseisessä ehdotuksessa lueteltujen viranomaisten hallussa olevat henkilötiedot voivat poiketa toisistaan laajasti eri jäsenvaltioissa. Joissakin jäsenvaltioissa väestörekisterit voivat esimerkiksi sisältää jopa sormenjälkitiedot. Lisäksi tietokantojen lisääntyvän linkittämisen takia julkisten viranomaisten voidaan katsoa pitävän hallussaan yhä suurempaa määrää henkilötietoja, jotka otetaan joskus muiden julkisten viranomaisten tai yksityisten tahojen pitämistä tietokannoista ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Ks. Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunto saatavuuseräpäätöksen mukaisesta tietojenvaihdosta, 28. helmikuuta 2006, kohdat 23–27.

38. Toinen tärkeä huolenaihe liittyy erityisiin tietoryhmiin. Nykyinen ehdotus voisi johtaa arkaluonteisten tietojen keräämiseen. Esimerkiksi sosiaaliturvalaitosten antamat tiedot voivat joissakin tapauksissa paljastaa ammattiliittoon kuulumisen tai terveydentilan. Nämä henkilötiedot ovat paitsi arkaluonteisia, useimmissa tapauksissa myös tarpeettomia elatusapusaatavien täytäntöönpanon helpottamisen kannalta. Sen vuoksi arkaluonteisten tietojen käsittely olisi periaatteessa suljettava pois direktiivin 95/46/EY 8 artiklan mukaisesti. Kuitenkin niissä tapauksissa, joissa asiaankuuluvien arkaluonteisten tietojen käsittely on yleistä etua koskevasta syystä välttämätöntä, kansallisella lailla tai toimivaltaisen valvontaviranomaisen päätöksellä voidaan säätää yleiseen kieltoon sovellettavista poikkeuksista, edellyttäen että säädetään tarvittavista suojoitoista (direktiivin 95/46/EY 8 artiklan 4 kohta).
39. Keskusviranomaisten satavilla olevien henkilötietotyyppien nykyinen määritelmä on niin yleinen, että se antaisi mahdollisuuden jopa biometrinen tietojen, kuten sormenjälkien tai DNA-tietojen, käsittelyyn sellaisissa tapauksissa, joissa kyseiset tiedot ovat 44 artiklan 2 kohdassa lueteltujen kansallisten viranomaisten hallussa. Kuten Euroopan tietosuojavaltuutettu on jo todennut muissa lausunnoissaan⁽¹⁾, tämäntyyppisten tietojen, joita voidaan hyvin käyttää henkilön paikantamiseen tai tunnistamiseen, käsittely voi aiheuttaa erityisiä riskejä ja tietyissä tapauksissa myös paljastaa arkaluonteisia tietoja rekisteröidystä. Sen vuoksi Euroopan tietosuojavaltuutettu katsoo, että biometrinen tietojen käsittely, jota voitaisiin pitää hyväksyttävänä esimerkiksi sukulaisuussuhteen varmistamiseksi, olisi suhteeton elatusapupäätöksen täytäntöönpanemisen kannalta eikä sitä sen vuoksi olisi sallittava.
40. Toiseksi olisi määritettävä tapauskohtaisesti suhteellisuusperiaatetta noudattaen, mitä henkilötietoja potentiaalisesti saatavilla olevien tietojen joukosta olisi konkreettisesti käsiteltävä. Kansallisten keskusviranomaisten ja tuomioistuinten olisi saatava käsitellä henkilötietoja vain siinä määrin, kuin se on yksittäisessä tapauksessa välttämätöntä elatusveloitteiden täytäntöönpanemisen kannalta⁽²⁾.
41. Euroopan tietosuojavaltuutettu suosittelisi sen vuoksi korostamaan oikeasuhteisuuden harkintaa korvaamalla 44 artiklan 1 kohdassa sanat ”niiden tietojen saanti, joiden avulla voidaan helpottaa” ilmauksella ”niiden välttämättömien tietojen saanti, joiden avulla voidaan yksittäisessä tapauksessa helpottaa”.
42. Muissa säännöksissä suhteellisuusperiaate on jo otettu asianmukaisesti huomioon. Esimerkkinä tästä on 45 artikla, jonka mukaan tuomioistuin voi milloin tahansa

pyytää tietoja elatusvelvollisen paikantamiseksi eli siis oikeudenkäynnin aloittamisen kannalta ehdottoman välttämättömiä tietoja, kun taas muita henkilötietoja voidaan pyytää vain elatusapuun liittyvissä asioissa annetun tuomion perusteella.

43. Euroopan tietosuojavaltuutettu haluaisi myös kiinnittää lainsäätäjän huomion siihen, että kuten jo aikaisemmin on mainittu, ehdotettu asetus ei rajoitu elatusapusaatavien perimiseen lapsia varten, vaan se koskee myös puolisoiden tai eronneiden puolisoiden elatusapusaatavia sekä vanhempien tai isovanhempien elatusta.
44. Tältä osin Euroopan tietosuojavaltuutettu korostaa, että jokainen erityyppinen elatusapu voi vaatia erilaista etunäkökohtien painottamista ja näin ollen määrätä, minkä laajuinen henkilötietojen käsittely on oikeasuhteista kussakin yksittäisessä tapauksessa.

V Tallennusajan oikeasuhteisuus

45. Direktiivin 95/46/EY 6 artiklan e kohdan mukaisesti henkilötietoja ei saa säilyttää kauempaa kuin on tarpeen niitä tarkoituksia varten, joihin niitä on kerätty tai käsitelty edelleen. Näin ollen oikeasuhteisuus on peruseriaate, joka koskee myös henkilötietojen säilytysajan arvioimista.
46. Keskusviranomaisessa säilytyksen osalta Euroopan tietosuojavaltuutettu on tyytyväinen 46 artiklan 1 kohtaan, jonka mukaan tiedot tuhotaan sen jälkeen kun ne on toimitettu tuomioistuimelle.
47. Sellaisten toimivaltaisten viranomaisten tallentaessa tietoja, jotka vastaavat asiakirjojen tiedoksi antamisesta tai päätösten täytäntöönpanosta (46 artiklan 2 kohta), Euroopan tietosuojavaltuutettu ehdottaa, että ilmaisu ”käytettyään” korvattaisiin viittauksella aikaan, jonka asianomaiset viranomaiset tarvitsevat täyttääkseen niihin tarkoituksiin liittyvät tehtävät, joita varten tiedot on kerätty.
48. Myös silloin kun oikeusviranomaiset säilyttävät tietoja, Euroopan tietosuojavaltuutettu toteaa, että tiedot on oltava saatavilla niin kauan kuin niitä tarvitaan tarkoitukseen, jota varten tiedot on kerätty tai käsitelty edelleen. Itse asiassa elatusavun ollessa kyseessä tietoja todennäköisesti joissakin tapauksissa tarvitaan melko pitkän aikaa, jotta tuomari voi määrääjain arvioida uudelleen elatusavun myöntämisperusteiden oikeudelliset perusteet ja määrittää asianmukaisella tavalla avun suuruuden. Komission toimittamien tietojen mukaan elatusapusaatavia maksetaan EU:ssa keskimäärin 8 vuoden ajan⁽³⁾.

⁽¹⁾ Lausunto Schengenin tietojärjestelmästä (SIS II), 19. lokakuuta 2005, kohta 4.1; lausunto viisumitietojärjestelmästä, 23. maaliskuuta 2005, kohta 3.4.

⁽²⁾ Tämä koskee myös pyynnön esittäneen tuomioistuimen antamia henkilötietoja, joiden tarkoituksena on yksilöidä asianomainen elatusvelvollinen, kuten liitteen V kohdassa 4.1 säädetään. Esimerkiksi elatusvelvollisen perheenjäsenten osoitteen antamista on tiukasti rajoitettava, asianomaisen tapauksen ja kyseisen elatusveloitteen luonteen perusteella.

⁽³⁾ Ks. komission yksiköiden valmisteluasiakirja — Vaikutusten arviointi, 15.12.2005, s. 10.

49. Näistä syistä Euroopan tietosuojavaltuutettu kannattaa joustavaa, mutta oikeasuhtaista säilytysaikaa pikemmin kuin säilytysajan joustamatonta rajoittamista *a priori* yhteen vuoteen (kuten 46 artiklan 3 kohdassa ehdotetaan), joka voi osoittautua joissakin tapauksissa liian lyhyeksi suunniteltujen käsittelytarkoitusten kannalta. Näin ollen Euroopan tietosuojavaltuutettu ehdottaa, että säilyttämislle asetettu yhden vuoden enimmäisaika poistetaan: oikeusviranomaisen olisi saatava käsitellä henkilötietoja niin kauan kuin se on tarpeen asianomaisen elatusapusaatavan perinnän helpottamiseksi

VI Elatusvelvolliselle ja elatusapuun oikeutetulle tiedottaminen

50. Velvollisuus toimittaa tietoja asianomaiselle perustuu yhteen direktiivin 95/46/EY 10 ja 11 artiklassa esitettyyn tietosuojan peruseriaateeseen. Lisäksi tässä tapauksessa asianomaiselle tiedottaminen on vielä tärkeämpää, sillä ehdotuksessa luodaan järjestelmä, jossa henkilötietoja kerätään ja käytetään eri tarkoituksiin ja niitä siirretään edelleen ja käsitellään sellaisen verkoston kautta, joka käsittelee kansallisia hallintoelimiä, kansallisia keskusviranomaisia ja kansallisia tuomioistuimia. Näin ollen Euroopan tietosuojavaltuutettu pitää tärkeänä oikea-aikaista, kattavaa ja yksityiskohtaista ilmoitusta, joka antaisi asianomaiselle asiaankuuluvalla tavalla tiedot kaikista hänen henkilötietojaan koskevista eri siirto- ja käsittelyoperaatioista.

51. Tältä osin Euroopan tietosuojavaltuutettu pitää myönteisenä velvollisuutta toimittaa tietoja elatusvelvolliselle ehdotuksen 47 artiklan mukaisesti. Tietojen toimittamista koskeva aikamäärä olisi kuitenkin lisättävä 47 artiklaan. Lisäksi Euroopan tietosuojavaltuutettu pitää erityisen tärkeänä, että asianmukaiset tiedot toimitetaan myös elatusapuun oikeutetulle, mikäli häntä koskevia henkilötietoja vaihdetaan.

52. Poikkeus, jonka mukaan elatusvelvolliselle tehtävää ilmoitusta voitaisiin lykätä silloin, kun se saattaisi haitata elatusapusaatavan tosiasiallista perintää, on oikeasuhtainen, myös ottaen huomioon 47 artiklassa säädetyn lykkäyksen enimmäispituuden (enintään 60 päivää).

53. Viimeinen huomautus koskee liitettä V, joka sisältää tietopyyntölomakkeen. Tässä lomakkeessa esitetään tietojen toimittaminen elatusvelvolliselle vaihtoehtona, jonka voi valita rastittamalla asianomainen vastausruutu. Tietojen toimittaminen olisi sen sijaan esitettävä oletusvalintana siten, että erityistä merkintää (rastitetaan ruutu "ei tiedoteta") tarvitaan ainoastaan poikkeustapauksissa, joissa tietoja ei voida väliaikaisesti antaa.

VII Lopuksi

54. Euroopan tietosuojavaltuutettu pitää tätä ehdotusta myönteisenä siltä osin kuin sen tarkoituksena on helpottaa rajat

ylittävien elatusapusaatavien perintää EU:ssa. Ehdotuksella on laaja soveltamisala ja sitä tarkastellaan sen omista lähtökohdista. Erityisesti Euroopan tietosuojavaltuutettu suosittelee, että otettaisiin asiaankuuluvalla tavalla huomioon elatusvelvoitteiden moninaisuus ja erilaisuus, suuret erot jäsenvaltioiden lainsäädännöissä tällä alalla sekä direktiiviin 95/46/EY pohjautuvat, henkilötietojen suojaa koskevat velvoitteet.

55. Lisäksi Euroopan tietosuojavaltuutettu pitää tärkeänä, että järjestelmän toiminnan joitakin näkökohtia selvennetään. Niitä ovat henkilötietojen käsittelytarkoituksen muuttuminen, kansallisten keskusviranomaisen suorittaman henkilötietojen käsittelyn oikeudelliset perusteet sekä tietosuojasääntöjen määrittely oikeusviranomaisen suorittamaa edelleen käsittelyä varten. Erityisesti ehdotuksessa olisi taattava, että henkilötietojen siirto kansallisilta hallintoviranomaisilta kansallisille keskusviranomaisille samoin kuin keskusviranomaisen ja kansallisten tuomioistuinten suorittama tietojenkäsittely toteutetaan ainoastaan silloin, kun siirto on välttämätön, selkeästi määritelty ja perustuu lainsäädäntötoimiin tietosuojasäännöissä esitettyjen ja yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön täydentämien perusteiden mukaisesti.

56. Euroopan tietosuojavaltuutettu pyytää myös lainsäätäjää käsittelemään erityisesti seuraavia kysymyksiä:

— *Tarkoituksen rajoittaminen.* On ensisijaisen tärkeää määrittellä tarkkaan ja täydellisesti tarkoitukset, joita varten henkilötietoja käsitellään. Ehdotuksessa olisi määriteltävä tarkkaan ja nimenomaisesti myös tarkoitukset, joita varten elatusapuun oikeutettua koskevat tiedot käsitellään.

— *Käsittelyjen henkilötietojen tarpeellisuus ja oikeasuhtaisuus.* Sekä sellaisten henkilötietojen luonne, joita voidaan käsitellä tämän asetuksen mukaisesti, että viranomaiset, joiden tietokantoja voi päästä käyttämään, edellyttävät tarkempaa määrittelyä. Rajoituksen olisi koskettava viranomaisen lisäksi myös käsiteltäviä tietoja. Ehdotuksella olisi taattava, että kansalliset keskusviranomaiset ja tuomioistuimet saavat käsitellä henkilötietoja ainoastaan siinä määrin kuin se on välttämätöntä yksittäisessä tapauksessa elatusapupäätöksen täytäntöönpanon helpottamiseksi. Lisäksi jokainen eri elatusaputapaus voi edellyttää erilaista etunäkökohtien tasapainoa ja näin ollen sen määrittelyä, missä määrin henkilötietojen käsittely on yksittäisessä tapauksessa oikeasuhtaista.

— *Erityiset tietoryhmät.* Arkaluonteisten tietojen käsittely elatusapupäätöksen täytäntöönpanoa varten pitäisi periaatteessa sulkea pois, ellei sitä toteuta direktiivin 95/46/EY 8 artiklan mukaisesti. Biometristen tunnistetietojen käsittely elatusapupäätöksen täytäntöönpanemiseksi ei olisi oikeasuhtaista eikä sitä näin ollen pitäisi sallia.

- *Säilytysaika.* Euroopan tietosuojavaltuutettu kannattaa joustavaa, mutta oikeasuhtaista säilytysaikaa pikemmin kuin jäykkää rajoittamista *a priori* tiettyyn määräaikaan, joka voi osoittautua tietyissä tapauksissa liian lyhyeksi käsittelyn tiedossa olevien tarkoitusten kannalta.
- *Elatusapuun oikeutetulle ja elatusvelvolliselle tiedottaminen.* Asianomaiselle olisi tiedotettava oikea-aikaisella, kattavalla ja yksityiskohtaisella ilmoituksella ja asianmukaisella tavalla eri siirto- ja käsittelyoperaatioista, joita hänen henkilötietoihinsa sovelletaan. On erityisen

tärkeää, että asianmukaista tietoa annetaan myös elatusapuun oikeutetulle siinä tapauksessa, että häntä koskevia henkilötietoja vaihdetaan.

Tehty Brysselissä 15. toukokuuta 2006

Peter HUSTINX
Euroopan tietosuojavaltuutettu